

บทที่ 3

ความเป็นมา โครงสร้าง อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล และความสัมพันธ์ระหว่าง
จังหวัด อำเภอ หน่วยการปกครองท้องถิ่นอื่นกับองค์การบริหารส่วนตำบล

ความเป็นมาขององค์การบริหารส่วนตำบล

ตำบลเป็นเขตการปกครองของการปกครองส่วนภูมิภาคซึ่งเป็นการจัดการบริหาร และการปกครอง ของส่วนกลาง ก่อนที่จะมาเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลอย่างในปัจจุบันได้มีการจัดการบริหารการปกครองตำบลเปลี่ยนแปลงรูปแบบหลายครั้งดังนี้ 1 โดยการจัดการปกครองทำงานเป็นไปตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พุทธศักราช 2486 และแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 4 พุทธศักราช 2510 ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการตำบล โดยมีหน้าที่เสนอแนะและให้คำปรึกษาต่อกำนันเกี่ยวกับการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของกำนัน ซึ่งคณะกรรมการตำบลประกอบด้วย¹

1. กำนันท้องที่
2. ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้านในตำบล
3. แพทย์ประจำตำบล
4. ครูประชาบาลในตำบล 1 คน
5. กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิหมู่บ้านละ 1 คน เป็นกรรมการตำบลผู้ทรงคุณวุฒิโดยนายอำเภอเป็นผู้คัดเลือก แล้วรายงานไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อออกหนังสือสำคัญให้ไว้เป็นหลักฐาน กรรมการตำบลผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในตำแหน่งคราวละ 5 ปี

แต่การยกฐานะตำบลให้เป็นองค์การปกครองท้องถิ่นในรูปแบบองค์การบริหารส่วนตำบลเกิดขึ้นครั้งแรกในสมัยจอมพลแปลก พิบูลสงคราม เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ได้มีพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนตำบล พ.ศ.2499 ขึ้นเพื่อปรับปรุง

¹ ตระกูล มีชัย, สภาตำบล (กรุงเทพมหานคร : เอกสารการวิจัยสถาบันนโยบายศึกษา, 2537), หน้า 76.

การปกครองตำบลให้เป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่น (Local Self Government) โดยจัดตั้งเป็น “องค์การบริหารส่วนตำบล”²

1. หลักเกณฑ์การจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล

การจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล ทำได้เมื่อ (1) กระทรวงมหาดไทยเห็นสมควรจัดตั้งขึ้น หรือ (2) เมื่อราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาตำบลจำนวนไม่ต่ำกว่าสามในสี่ของผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมดร้องขอ การจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลให้กระทำโดยประกาศกระทรวงมหาดไทย

หลักเกณฑ์ในการจัดตั้งพิจารณาจาก (1) เป็นเนื้อที่ หรือตำบลที่มีรายได้จากภาษีบำรุงท้องที่ตั้งแต่ 10,000 บาทขึ้นไป (2) มีพื้นที่ตั้งแต่ 50 ตารางกิโลเมตร (3) เฉลี่ยความหนาแน่นของพลเมืองไทย ตั้งแต่ 100 คน ต่อตารางกิโลเมตร นอกจากนี้ พิจารณาจากความสนใจของประชาชน และสภาพภูมิประเทศ

องค์การบริหารส่วนตำบลมีฐานะเป็นนิติบุคคล มีสภาตำบลและคณะกรรมการตำบลแยกออกจากกันเป็นฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารและมีพนักงานตำบลซึ่งได้รับเงินเดือนจากงบประมาณของตนเอง

ตำบลที่ถูกประกาศเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล กฎหมายมิให้นำเอากฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ในส่วนที่เกี่ยวกับคณะกรรมการตำบลมาใช้บังคับ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

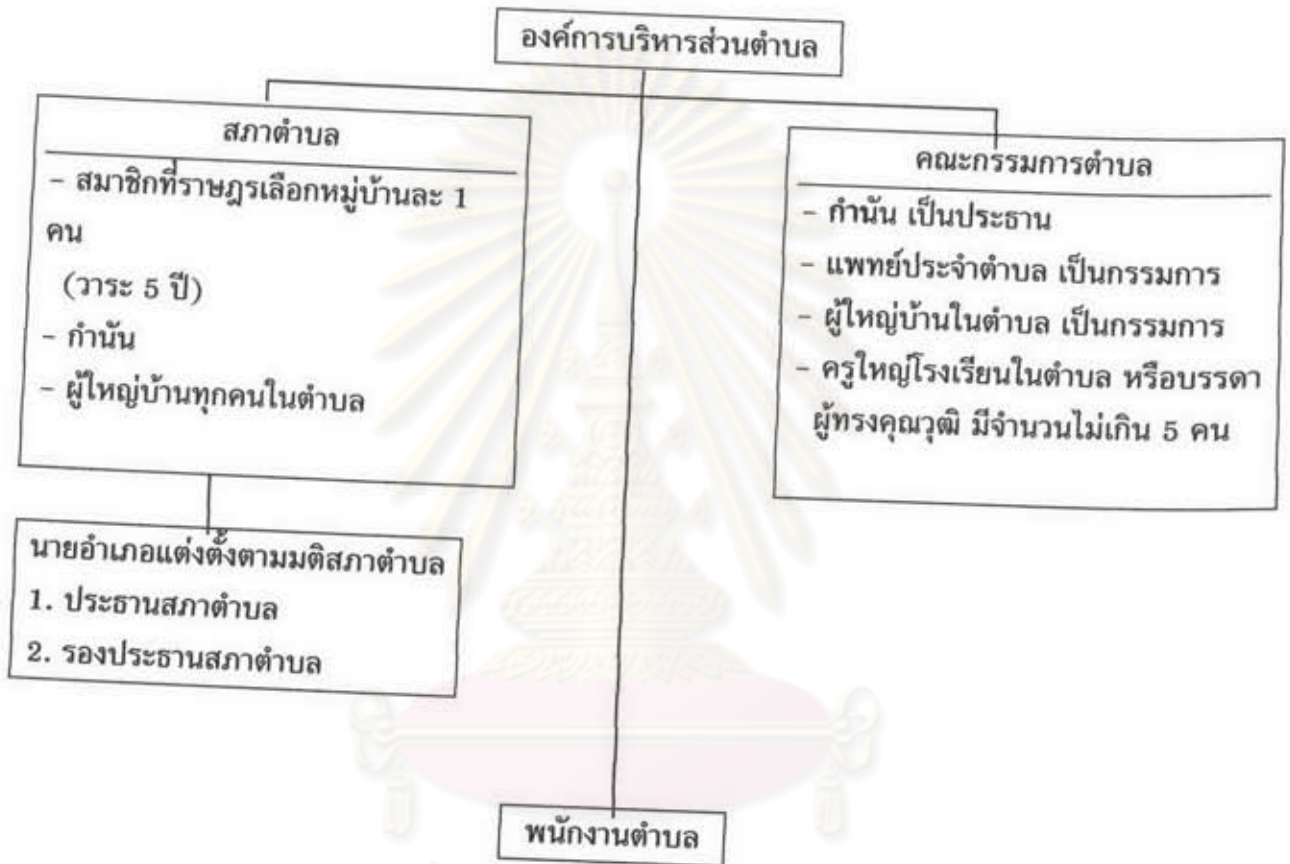
² เรื่องเดียวกัน, หน้า 80-83.



2. โครงสร้างองค์การส่วนตำบล

แผนภูมิที่ 1

องค์การบริหารส่วนตำบลตาม พ.ร.บ.ระเบียบบริหารราชการตำบล พ.ศ. 2499



2.1 องค์การการบริการส่วนตำบลประกอบด้วยสภาตำบล และคณะกรรมการตำบล

(1) สภาตำบล มีสมาชิก 2 ประเภท คือ สมาชิกประเภทเลือกตั้งหมู่บ้านละ 1 คน อยู่ในตำแหน่งคราวละ 5 ปี และสมาชิกโดยตำแหน่ง คือ กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน ทุกคนในตำบล

(2) คณะกรรมการตำบล ประกอบด้วย กำนัน เป็นประธาน แพทย์ประจำตำบล และผู้ใหญ่บ้านทุกคนเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง ครูใหญ่หรือผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน เป็นกรรมการ โดยได้รับ การแต่งตั้งจากนายอำเภอ

2.2 การดำเนินกิจกรรมของสภาตำบล

(1) ในแต่ละปีจะมีสมัยประชุมหนึ่งสมัย มีกำหนดไม่เกิน 50 วัน โดยนายอำเภอเป็นผู้เรียกประชุมสภาตำบลเป็นผู้เปิดและปิดการประชุมกรณีที่เป็นนายอำเภอเรียกประชุมสมัยวิสามัญได้

(2) สภาตำบลเป็นผู้วางข้อบังคับการประชุมสภาตำบล

(3) ห้ามมิให้สภาตำบลปรึกษาหารือในเรื่องนอกเหนืออำนาจหน้าที่เรื่องที่ฝ่าฝืนกฎหมาย หรือเรื่องการเมืองแห่งรัฐ

(4) ในที่ประชุมสภาตำบล สมาชิกอาจซักถามคณะกรรมการตำบลหรือกรรมการตำบลเกี่ยวกับงานในหน้าที่ได้

(5) สมาชิกสภาตำบลไม่ต่ำกว่าหนึ่งในสาม สามารถยื่นคำร้องต่อนายอำเภอให้สอบสวนข้อเท็จจริง กรณีคณะกรรมการตำบลหรือกรรมการตำบลกระทำการฝ่าฝืนต่อความสงบเรียบร้อย หรือสวัสดิภาพของประชาชนละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่หรือปฏิบัติไม่ชอบหรือมีความประพฤตินำมาซึ่งความเสียหายแก่กิจการตำบล

(6) สภาตำบลมีอำนาจตราข้อบัญญัติตำบล ข้อบัญญัติงบประมาณประจำปี

2.3 การดำเนินกิจกรรมของคณะกรรมการตำบล

(1) คณะกรรมการตำบลควบคุมและรับผิดชอบในการดำเนินกิจกรรมส่วนตำบล โดยมีประธานคณะกรรมการตำบลเป็นหัวหน้า

(2) ประธานคณะกรรมการตำบล สามารถเรียกประชุมผู้มีสิทธิเลือกตั้งในหมู่บ้านหรือตำบล เพื่อปรึกษาหารือเกี่ยวกับกิจการของหมู่บ้านหรือตำบล เมื่อที่ประชุมมีมติอย่างไรให้ดำเนินการ ตามมตินั้น หรือเสนอคณะกรรมการตำบลพิจารณาดำเนินการ

(3) ในการปฏิบัติหน้าที่ ประธานคณะกรรมการตำบล และกรรมการตำบล มีฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

2.4 รายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล

(1) ภาษีอากรตามที่กฎหมายกำหนด

(2) ค่าธรรมเนียม ค่าใบอนุญาต และค่าปรับตามที่กฎหมายกำหนด

- (3) รายได้จากทรัพย์สินส่วนตำบล
- (4) รายได้จากกิจการส่วนตำบล
- (5) พันธบัตรหรือเงินกู้
- (6) เงินกู้จากกระทรวงทบวงกรมหรือองค์การต่าง ๆ ทั้งนี้ต้องได้รับอนุมัติ

จากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

- (7) เงินอุดหนุนจากรัฐบาล
- (8) เงินอื่นที่มีผู้อุทิศให้

2.5 อำนาจหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล

ตามมาตรา 46 ให้กระทรวงมหาดไทย มอบอำนาจหน้าที่ให้ตำบลได้ ดังนั้น ตามประกาศกระทรวงมหาดไทยเมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2501 ซึ่งเป็นประกาศจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลได้กำหนดให้มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการกิจการส่วนตำบลดังต่อไปนี้

- (1) การรักษาความสงบเรียบร้อย
- (2) การจัดให้มีและบำรุงทางบกทางน้ำ
- (3) การป้องกันและระงับสาธารณภัย
- (4) การส่งเสริมให้ราษฎรได้รับการศึกษาอบรม
- (5) การบำรุงและส่งเสริมการทำมาหากินของราษฎร
- (6) การส่งเสริมศาสนา วัฒนธรรม และการสังคมสงเคราะห์

2.6 การควบคุมองค์การบริหารส่วนตำบล

(1) ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจสั่งยกเลิกมติ ซึ่งมีใช้ข้อบัญญัติตำบลเมื่อเห็นว่ามตินั้นมีลักษณะการเมืองแห่งรัฐ หรือฝ่าฝืนกฎหมายระเบียบราชการ

(2) นายอำเภอมีอำนาจสั่งเพิกถอน ระเบียบการปฏิบัติของคณะกรรมการตำบล เมื่อเห็นว่าจะเกิดการเสียหายแก่ตำบลหรือราชการ

(3) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมีอำนาจยุบสภาตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลที่ถูกจัดตั้งขึ้นทั้งสิ้น 59 แห่งนี้ ต้องถูกยุบเลิกโดยประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 326 ลงวันที่ 13 ธันวาคม 2515 เนื่องจากประสบปัญหาหลายประการ ดังนี้³

1. ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจต่อการปกครองตนเอง และไม่คุ้นเคยกับวิถีปฏิบัติงานเป็นคณะ ยังมีความพอใจให้ผู้นำคือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คัดสินใจให้
2. คณะบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่ดีพอ จึงไม่สามารถเผยแพร่ความรู้ในการปกครองตนเอง หรือการปกครองระบอบประชาธิปไตยให้ประชาชนได้รู้และเข้าใจ
3. องค์การบริหารส่วนตำบลขาดรายได้ที่เพียงพอในการจัดทำโครงการต่าง ๆ ทำให้ผู้เข้าร่วมประชุมขาดความสนใจในที่สุดก็ไม่มาประชุม
4. คณะผู้บริหารตำบลส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ต่อการบริหารงานที่ดีพอ ทำให้เมื่อปราศจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายอำเภอเป็นที่เล็งหลักการปฏิบัติงานต่าง ๆ ของตำบลก็ติดขัดไม่สามารถดำเนินไปด้วยดี

จากเหตุผลทั้ง 4 ประการ จึงทำให้มีการยุบเลิกองค์การบริหารส่วนตำบลทั้ง 59 แห่งไป

สำหรับในประเทศไทยแล้ว ได้มีการจัดการบริหารการปกครองตำบลในลักษณะที่ไม่ใช่องค์การปกครองท้องถิ่นหลายครั้ง โดยสรุปได้ดังนี้

1. การจัดการปกครองตำบลเป็นไปตามตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการตำบล
2. การจัดการบริหารงานของตำบล ตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ 222/2499 เรื่องระเบียบบริหารราชการส่วนตำบลและหมู่บ้านเมื่อวันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2499 ซึ่งกำหนดให้มี

³ ธงชัย วงศ์เหรียญทอง, "สภาตำบลกับการพัฒนาการเมืองระดับท้องถิ่นของไทย," (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2520) อ้างถึงในเรื่องเดียวกัน, หน้า 84.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 76-94.

คณะกรรมการตำบล และสภาตำบล โดยเฉพาะสภาตำบล ถือว่าเป็นการจัดตั้งครั้งแรกและคำสั่งกระทรวงมหาดไทยดังกล่าวนี้ ก็ได้กำหนดให้มีองค์การปกครองท้องถิ่นระดับตำบลคือ องค์การบริหารส่วนตำบลด้วย

3. การปรับปรุงรูปแบบสภาตำบลโดยคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 275/2509 โดยเป็นการปรับปรุงรูปแบบสภาตำบลตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ 222/2499

4. การจัดตั้งสภาตำบลตามประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 326 ลงวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2515 เป็นผลให้ยกเลิกการจัดระเบียบการปกครองตำบลในรูปแบบองค์การบริหารส่วนตำบล และมีผลต่อการยกเลิกสภาตำบลตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ 222/2509 ด้วย เพื่อแก้ปัญหาความสับสนและหลากหลายของรูปแบบสภาตำบล

สภาตำบลที่กระทรวงมหาดไทยได้จัดตั้งขึ้นมา ยังไม่เป็นองค์การปกครองท้องถิ่นในระดับตำบล โดยเฉพาะไม่มีฐานะเป็นนิติบุคคล แต่ยังมีลักษณะของการบริหารส่วนภูมิภาค ในระดับตำบล เนื่องจาก สภาตำบลต้องอยู่ภายใต้การกำกับควบคุมและต้องปฏิบัติหน้าที่ตามที่หน่วยงานของกระทรวงมหาดไทยในภูมิภาคมอบหมาย

สภาตำบลตามประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 326 ลงวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2515 ถือเป็นการจัดการบริหารระดับตำบลรูปแบบสุดท้ายของกระทรวงมหาดไทย ก่อนจะประกาศใช้พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ซึ่งจะมีโครงสร้าง อำนาจหน้าที่ ดังนี้

โครงสร้างของสภาตำบลจะมีคณะกรรมการบริหารเป็นคณะบริหารของตำบล โดยคณะกรรมการสภาตำบล มี 2 ประเภท คือ

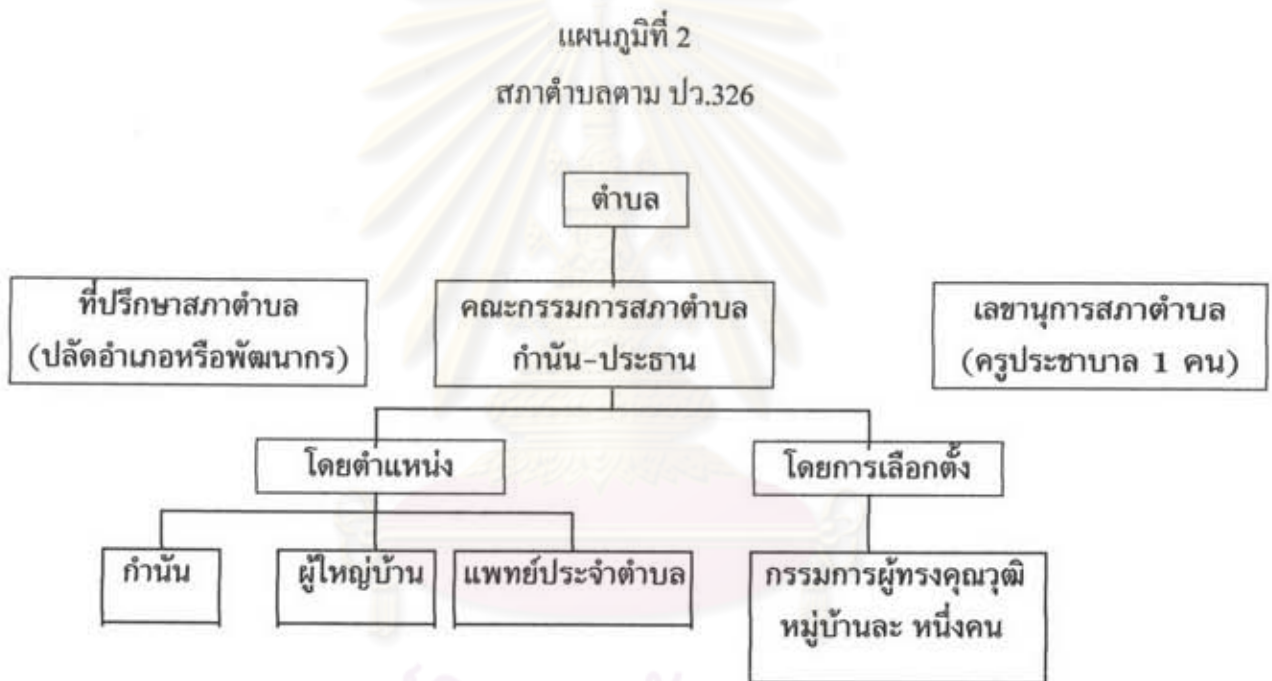
(1) กรรมการโดยตำแหน่ง ได้แก่

- กำนันท้องถิ่น
- ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้านในตำบล
- แพทย์ประจำตำบลนั้น

⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 91-92.

(2) กรรมการโดยการเลือกตั้ง ได้แก่ ราษฎรผู้ทรงคุณวุฒิหมู่บ้านละ 1 คน ซึ่งราษฎรในหมู่บ้านนั้นทำการเลือกตั้ง โดยให้อยู่ในตำแหน่งคราวละ 5 ปี

คณะกรรมการสภาตำบลนี้มีกำหนดเป็นประธานกรรมการสภาตำบลโดยตำแหน่ง นอกจากคณะกรรมการสภาตำบลแล้ว สภาตำบลนี้ยังกำหนดให้มีที่ปรึกษาสภาตำบลหนึ่งคน ซึ่งแต่งตั้งจากปลัดอำเภอหรือพัฒนากร และให้มีเลขานุการสภาตำบลหนึ่งคนซึ่งแต่งตั้งจากครูประชาบาลในตำบลนั้น โดยนายอำเภอท้องที่เป็นผู้คัดเลือกแล้วรายงานไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อพิจารณาแต่งตั้ง



ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อำนาจหน้าที่ของสภาตำบล

ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ได้กำหนดหน้าที่ของสภาตำบลไว้ดังนี้

- (1) บริหารงานของสภาตำบลหรือดำเนินการตามที่ได้รับมอบหมายจากผู้ว่าราชการจังหวัด
- (2) พิจารณาให้ความเห็นชอบ โครงการและงานเกี่ยวกับการพัฒนาตำบล
- (3) ให้ความร่วมมือและประสานงานในโครงการสนับสนุนให้มีความร่วมมือจากองค์การอาสาสมัคร หรือองค์การสาธารณสุข ตลอดจนพิจารณาแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องและอุปสรรคที่เกี่ยวกับการพัฒนาตำบล
- (4) เผยแพร่การดำเนินงานพัฒนาของทางราชการให้ราษฎรในตำบลทราบ
- (5) ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ที่กำหนดไว้สำหรับคณะกรรมการตำบล
- (6) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ทางราชการจะได้มอบหมาย

รายได้ของสภาตำบล

ตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 326 ลงวันที่ 13 ธันวาคม 2515 เงินดังต่อไปนี้ที่เห็นควรให้แก่สภาตำบล เพื่อเป็นรายได้ของสภาตำบล คือ

- (1) เงินอุดหนุนจากรัฐบาล
- (2) ภาษีบำรุงท้องที่ที่เก็บได้จากที่ดินในเขตตำบลที่อยู่นอกเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาล
- (3) ภาษีโรงเรือนและสิ่งปลูกสร้างอย่างอื่น ๆ กับที่ดินซึ่งใช้ต่อเนื่องกับโรงเรือนและสิ่งปลูกสร้างนั้น ซึ่งเก็บได้ในเขตตำบลนั้น ที่อยู่นอกเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาล
- (4) เงินอากรฆ่าสัตว์ ค่าธรรมเนียมโรงฆ่าสัตว์ และค่าธรรมเนียมโรงพักสัตว์ที่เก็บได้เนื่องจากการฆ่าสัตว์ในเขตตำบลนั้นที่อยู่นอกเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาล
- (5) ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตการพนันตามกฎหมายว่าด้วยการพนันที่เก็บเพิ่มขึ้นตามข้อบัญญัติจังหวัดในเขตตำบลนั้น

สภาตำบลตามประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 326 ไม่มีฐานะเป็นนิติบุคคล

อย่างไรก็ตาม สภาตำบลรูปแบบดังกล่าวก็มีปัญหา ดังต่อไปนี้⁶

1. ปัญหาโครงสร้าง

(1) คณะกรรมการสภาตำบลประกอบด้วยบุคคลจำนวนมาก หากตำบลใดมีหมู่บ้านมากจะมีจำนวนกรรมการสภาตำบลเพิ่มมากขึ้นไปด้วย การประชุมหรือดำเนินการของสภาตำบลต้องทำในรูปของคณะกรรมการ ฉะนั้นจึงทำให้เกิดความไม่คล่องตัวในการปฏิบัติงาน และขาดผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน

(2) เลขาธิการสภาตำบล กำหนดให้แต่งตั้งจากครูประชาบาลในตำบลเท่านั้น ไม่อาจแต่งตั้งจากบุคคลอื่น ในปัจจุบันครูประชาบาลไม่โอนไปสังกัดสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติและมิจานในหน้าที่ประจำมาก ทำให้ไม่มีเวลาทำงานให้กับสภาตำบล จึงทำให้งานของสภาตำบลไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร

(3) ที่ปรึกษาสภาตำบล สามารถแต่งตั้งได้จากปลัดอำเภอหรือพัฒนากรท้องถิ่นเพียงคนเดียวเท่านั้น ทำให้ไม่สามารถให้คำแนะนำในงานของส่วนราชการอื่น ได้มากนัก

2. อำนาจหน้าที่

(1) สภาตำบลมีหน้าที่ส่วนใหญ่ในลักษณะไม่ใช่ผู้ปฏิบัติและมีลักษณะรองรับงานจากราชการและหน้าที่ที่มีอยู่ก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหาและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนเท่าที่ควร ทำให้ประชาชนขาดความกระตือรือร้นที่จะเข้ามาเป็นกรรมการสภาตำบล เพราะคิดว่าเมื่อเป็นกรรมการสภาตำบลแล้วก็ไม่สามารถปฏิบัติงานในตำบลได้มากนัก ประกอบกับทางคณะกรรมการสภาตำบลมีแต่หน้าที่ไม่มีอำนาจบังคับประชาชนให้ปฏิบัติตามหรือร่วมมือกับสภาตำบล

(2) การที่สภาตำบลไม่มีฐานะเป็นนิติบุคคล ทำให้ขาดความอิสระในการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ต้องพึ่งพาระบบราชการ หรือทบวงการเมืองอื่นที่เป็นนิติบุคคล

⁶เรื่องเดียวกัน, หน้า 93-94

3. การบริหารงาน

- (1) ขาดการควบคุมและการเข้ามีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง
- (2) กรรมการสภาตำบลขาดความรู้ความเข้าใจและความสามารถโดยทั่วไป กรรมการสภาตำบลมีพื้นฐานการศึกษาต่ำ พร้อมทั้งขาดความรู้และความสนใจในด้านกฎหมายและระเบียบการ ตลอดจนด้านวิชาการต่าง ๆ นอกจากนั้นกรรมการสภาตำบลบางคนยังขาดความรับผิดชอบในหน้าที่ของตน และขาดความกระตือรือร้นในการทำหน้าที่และบทบาทของการพัฒนาชนบท
- (3) ขั้นตอนในการปฏิบัติระเบียบและวิธีการปฏิบัติที่คณะกรรมการสภาตำบลถือปฏิบัติในปัจจุบัน โดยเฉพาะในด้านการเงินและการอนุมัติโครงการยังมีขั้นตอนมากเกินไป ความจำเป็นทำให้กรรมการสภาตำบลไม่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างคล่องตัว และบางครั้งก็ก่อให้เกิดปัญหา เช่น การอนุมัติโครงการล่าช้า ฯลฯ เป็นต้น
- (4) ขาดความต่อเนื่องในการปฏิบัติงานและการกำหนดหน้าที่การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการสภาตำบล มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ทำให้ขาดการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้องและต่อเนื่อง และมีการผิดพลาดเกิดขึ้นอยู่เสมอ
- (5) กระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ ที่มีงานหรือ โครงการอยู่ในเขตตำบล ยังไม่ให้ความสำคัญในการประสานงานกับสภาตำบลเท่าที่ควร โครงการและแผนต่าง ๆ ที่จะไปดำเนินการในเขตตำบลไม่ได้ผ่านสภาตำบล หรือให้สภาตำบลรับทราบ ซึ่งทำให้สภาตำบลมองไม่เห็นถึงความสำคัญในบทบาทหน้าที่ของตน และไม่สามารถประสานงานกับทางราชการได้

องค์การบริหารส่วนตำบลตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537

กระแสของการกระจายอำนาจในปี พ.ศ. 2535 ถึง 2536 มีค่อนข้างสูง โดยเฉพาะกระแสของการเรียกร้องให้มีการเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัด กระแสดังกล่าวยังคงกล่าวมาเป็นความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างพรรคประชาธิปัตย์และพรรคความหวังใหม่เกี่ยวกับมาตรา 198 และมาตรา 199 ในรัฐธรรมนูญ อย่างไรก็ตาม กระแสดังกล่าวก็อ่อนคลาคลายลง เมื่อรัฐบาลในขณะนั้น คือ

ในสมัยนายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรีได้กำหนดนโยบายที่จะปรับปรุงการบริหารงานในตำบล และการปรับปรุงแก้ไขการบริหารงานในตำบลให้มีลักษณะเป็นการปกครองท้องถิ่นก็สำเร็จ โดยพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกาเล่ม 111 ตอนที่ 53ก เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2537 และพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกาเล่ม 111 ตอนที่ 53ก เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2537 และพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 มีผลบังคับใช้ในวันที่ 2 มีนาคม 2538 ซึ่งวันดังกล่าวกระทรวงมหาดไทยได้ประกาศให้สภาตำบล จำนวน 618 แห่ง ได้รับการจัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล (ต่อมอลดเหลือ 617 แห่ง เนื่องจากมีการขยายเขตเทศบาลเมืองสุราษฎร์ธานี เข้าไปในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบางกุ้ง อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี จนเต็มพื้นที่) และในวันที่ 3 มีนาคม 2538 การจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลก็มีผลตามกฎหมายโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศทั่วไป เล่ม 112 ตอนพิเศษ 63⁷

โครงสร้างองค์การบริหารส่วนตำบล

พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 ตามมาตรา 6 ได้กำหนดให้สภาตำบลมีฐานะเป็นนิติบุคคล สิ่งที่สำคัญในพระราชบัญญัตินี้ก็คือ ได้กำหนดให้มีหน่วยการปกครองท้องถิ่น 2 รูปแบบ ซึ่งสามารถเปลี่ยนจากรูปแบบหนึ่งเป็นอีกรูปแบบหนึ่งได้ตามเงื่อนไข ซึ่ง 2 รูปแบบคือ สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล โดยมาตรา 40 ของพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 ได้ให้สภาตำบลที่มีรายได้โดยไม่รวมเงินอุดหนุนในปีงบประมาณที่ล่วงมาติดต่อกันสามปี เฉลี่ยไม่ต่ำกว่าปีละหนึ่งแสนห้าหมื่นบาท หรือตามเกณฑ์รายได้เฉลี่ยในวรรคสอง อาจตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลได้ โดยทำเป็นประกาศของกระทรวงมหาดไทยและให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาในประกาศนั้นให้ระบุชื่อและเขตขององค์การบริหารส่วนตำบลไว้ด้วย

การเปลี่ยนแปลงเกณฑ์รายได้เฉลี่ยของสภาตำบลตามวรรคหนึ่งให้ทำเป็นประกาศของกระทรวงมหาดไทยและให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

⁷ ชวงค์ ฉายะบุตร, การปกครองท้องถิ่น (กรุงเทพมหานคร : สมาคมนิติศาสตร์
รัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พิมพ์ครั้งที่ 2 2539), หน้า 198-202.

องค์การบริหารส่วนตำบล มาตรา 40 และมาตรา 95 ให้พื้นสภาพแห่งสภาตำบลนับแต่วันที่กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศจัดตั้งขึ้นเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล และประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป และให้โอนบรรดางบประมาณ ทรัพย์สิน สิทธิ สิทธิเรียกร้องของสภาตำบลไปเป็นขององค์การบริหารส่วนตำบล ตามมาตรา 41 และ 95 วรรคสี่

สภาตำบลนิติบุคคลยังไม่ถือว่าเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่นเช่นเดียวกับองค์การบริหารส่วนตำบล แต่ก็ถือว่ามีความสำคัญในการที่จะเปลี่ยนเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลได้ตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด

ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 องค์การบริหารส่วนตำบล จะมีรูปแบบคล้ายกับสภาผู้แทนราษฎรของประเทศ อันประกอบด้วยสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และคณะกรรมการบริหารส่วนตำบล (มาตรา 44)

สภาองค์การบริหารส่วนตำบล (มาตรา 45) ประกอบด้วย

สมาชิกโดยตำแหน่ง ได้แก่

- 1.1 กำนัน
- 1.2 ผู้ใหญ่บ้านของหมู่บ้านในเขตตำบล
- 1.3 แพทย์ประจำตำบล

สมาชิกซึ่งได้รับเลือกตั้ง ราษฎรเลือกตัวแทนหมู่บ้านละ 2 คน โดยมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี

คุณสมบัติของผู้เลือกตั้งและผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลกฎหมายได้กำหนดไว้ (มาตรา 47) ให้ถือคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามเช่นเดียวกับสภาตำบล ทั้งนี้รวมถึงเหตุแห่งการพ้นจากสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลด้วย

ในส่วนการเลือกตั้ง ได้กำหนดรูปแบบการเลือกตั้งแบบหรือโดยวิธีลับ คือให้มีการสมัครรับเลือกตั้ง การพิมพ์บัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง กำหนดวัน-เวลา การลงคะแนนมีคณะเจ้าหน้าที่ดำเนินการเลือกตั้งโดยเฉพาะและใช้บัตรเลือกตั้งในการลงคะแนน ตามระเบียบกระทรวง

มหาดไทยว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาตำบลและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2538 ตามมาตรา 47 ให้มีลักษณะเช่นเดียวกับสภาตำบลกล่าวคือตามมาตรา 10 ให้นายอำเภอจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งได้รับเลือกตั้งตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในระเบียบของกระทรวงมหาดไทย

การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยแบ่งเป็น

1. สภาองค์การบริหารส่วนตำบล มีประธานสภาและรองประธานสภาคนหนึ่ง เลือกจากสมาชิกสภาฯ มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 2 ปี และเลือกสมาชิกสภาฯ ซึ่งคนหนึ่ง เป็นเลขานุการ (วาระดำรงตำแหน่ง 4 ปี) สมาชิกสภาฯ ซึ่งดำรงตำแหน่งข้างต้นทั้ง 3 ตำแหน่ง จะได้ดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการบริหาร(มาตรา50 และมาตรา 57)

สภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้ (มาตรา 46)

- (1) ให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาตำบล เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารกิจการของ องค์การบริหารส่วนตำบล
- (2) พิจารณาและให้ความเห็นชอบร่างข้อบังคับตำบล ร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายประจำปี และร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม
- (3) ควบคุมการปฏิบัติงานของคณะกรรมการบริหารให้เป็นไปตามนโยบายและแผนพัฒนาตำบลตาม (1) และกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับของทางราชการ

สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลพ้นตำแหน่งเมื่อ (มาตรา 47) โดยนอกจากการพ้นตำแหน่งตามวาระแล้ว สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลยังพ้นตำแหน่งดังต่อไปนี้

- (1) ตาย
- (2) ลาออกโดยยื่นหนังสือลาออกต่อนายอำเภอ ในกรณีเช่นนี้ให้ถือว่าพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันลาออก
- (3) มีการยุบสภาองค์การบริหารส่วนตำบล
- (4) เป็นผู้มีส่วนได้เสียในสัญญากับองค์การบริหารส่วนตำบลหรือในกิจการที่กระทำให้แก่องค์การบริหารส่วนตำบล

(5) สภาพองค์การบริหารส่วนตำบลมีมติให้พ้นจากตำแหน่งโดยเห็นว่า มีความประพฤติในทางที่จะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียประโยชน์ของตำบลดังกล่าว ต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งหมดเท่าที่มีอยู่

(6) นายอำเภอสั่งให้พ้นจากตำแหน่ง เมื่อได้สอบสวนแล้วปรากฏว่า เป็นผู้ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามมาตรา 9 หรือมิได้ประจำอยู่ในหมู่บ้านที่ได้รับเลือกตั้ง เป็นเวลาติดต่อกัน 61 เดือน หรือขาดการประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบลติดต่อกัน 3 ครั้ง โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร

(7) ผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งให้พ้นจากตำแหน่ง เมื่อได้สอบสวนแล้วปรากฏว่าบกพร่องในทางความประพฤติ

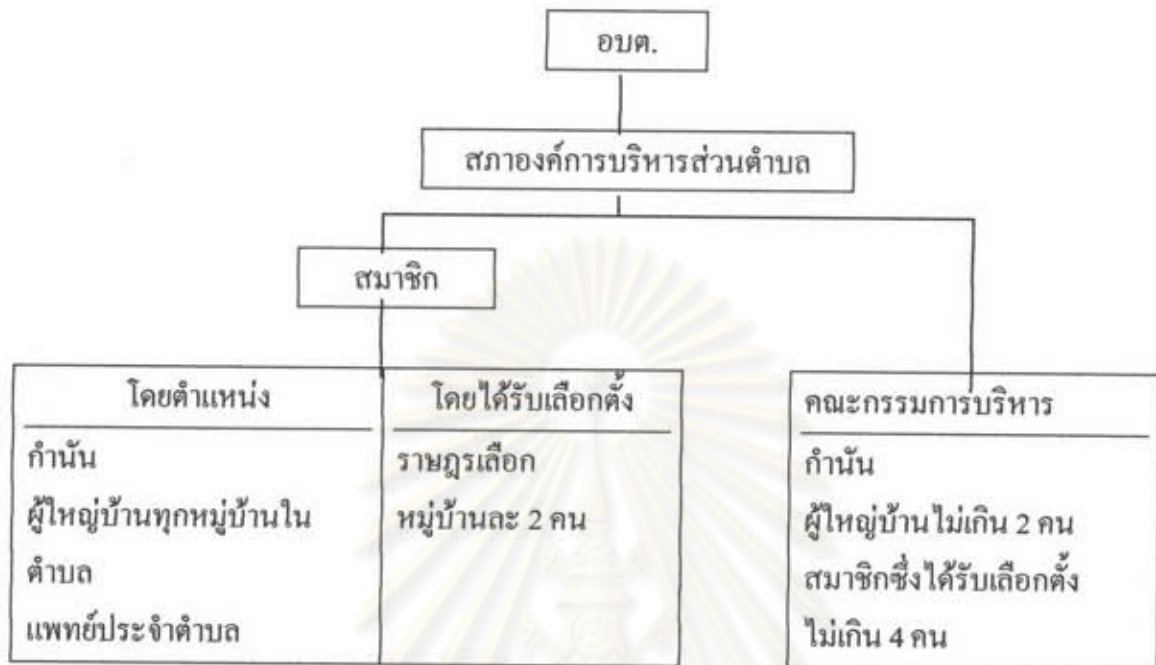
บทบัญญัติในข้อ (4) มิให้ใช้บังคับในกรณีที่สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งได้รับเลือกตั้งเป็นผู้มีส่วนได้เสียในสัญญาทำขององค์การบริหารส่วนตำบลหรือในกิจการที่กระทำ ให้แก่องค์การบริหารส่วนตำบลผู้ก่อนดำรงตำแหน่ง

2. คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล นายอำเภอแต่งตั้งจาก (มาตรา 28)

- (1) กำนัน
- (2) ผู้ใหญ่บ้านไม่เกิน 2 คน
- (3) สมาชิกสภาฯ ซึ่งได้รับเลือกตั้งไม่เกิน 4 คน

บุคคลใน (2) และ (3) แต่งตั้งตามมติของสภาองค์การบริหารส่วนตำบลให้คณะกรรมการบริหารเลือกสมาชิกคนหนึ่งเป็นประธานกรรมการบริหาร และอีกคนหนึ่งเป็นเลขานุการ คณะกรรมการบริหาร ดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี (บทเฉพาะกาล มาตรา 95 กำหนดให้ 4 ปี นับแต่วันที่พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ใช้บังคับ ให้กำนันเป็นประธานกรรมการบริหาร โดยตำแหน่ง)

แผนภูมิที่ 3
โครงสร้างองค์การบริหารส่วนตำบล



กรรมการบริหารพ้นจากตำแหน่งเมื่อ (มาตรา 64)

- (1) สภาองค์การบริหารส่วนตำบลสิ้นอายุหรือมีการยุบสภาองค์การบริหารส่วนตำบล
- (2) ผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งให้กรรมการบริหารพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา 32
- (3) ลาออก โดยยื่นหนังสือลาออกต่อนายอำเภอ ในกรณีเช่นนี้ให้ถือว่าพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันลาออก
- (4) พ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลตามมาตรา 12 ซึ่งได้นำมาใช้บังคับโดยอนุโลมตามมาตรา 47
- (5) ดำรงตำแหน่งเลขานุการสภาองค์การบริหารส่วนตำบล
- (6) สภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีมติให้พ้นจากตำแหน่งด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่

กรรมการบริหารซึ่งพ้นจากตำแหน่งตาม (1) ให้คงอยู่ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่ากรรมการบริหารซึ่งได้รับเลือกใหม่จะเข้ารับหน้าที่

มติของสภาองค์การบริหารส่วนตำบลตาม (6) ถ้าเกี่ยวกับกำนัน หรือผู้ใหญ่บ้าน ให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลแจ้งให้ผู้ว่าราชการจังหวัดทราบและให้ผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งให้สมาชิกผู้นั้นออกจากตำแหน่งกำนัน หรือผู้ใหญ่บ้าน โดยให้ถือว่าเป็นการให้ออกจากตำแหน่ง เพราะบกพร่องทางความประพฤติหรือความสามารถไม่เหมาะสมกับตำแหน่งตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่

ให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลเลือกกรรมการบริหารขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่างภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ตำแหน่งนั้นว่างลง เว้นแต่วาระการดำรงตำแหน่งที่เหลืออยู่ไม่ถึงหนึ่งร้อยแปดสิบวันจะไม่ดำเนินการเลือกกรรมการบริหารขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่างก็ได้

ให้ผู้ซึ่งได้รับเลือกแทนนั้นอยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่าวาระที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตนแทน

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและกรรมการบริหารเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

คณะกรรมการบริหารมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้ (มาตรา 59)

(1) บริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปตามมติ ข้อบังคับ และแผนพัฒนาตำบล และรับผิดชอบการบริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

(2) จัดทำแผนพัฒนาตำบลและงบประมาณรายจ่ายประจำปี เพื่อเสนอให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลพิจารณาให้ความเห็นชอบ

(3) รายงานผลการปฏิบัติงานและการใช้จ่ายเงินให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลทราบอย่างน้อยปีละสองครั้ง

(4) ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่ทางราชการมอบหมาย

และประธานกรรมการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบล คือเป็นผู้แทนขององค์การบริหารส่วนตำบล (มาตรา 60)

การบริหารของคณะกรรมการก็บริหารในอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด

อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบล ถือเป็นองค์การปกครองท้องถิ่น ซึ่งเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายมีหน้าที่หลายประการตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 โดย องค์การบริหารส่วนตำบลนี้มีหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม (มาตรา 66)

และองค์การบริหารส่วนตำบล มีหน้าที่ต้องทำในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลดังต่อไปนี้ (มาตรา 67)

- (1) จัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก
- (2) รักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดิน และที่สาธารณะ รวมทั้งกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล
- (3) ป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ
- (4) ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- (5) ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
- (6) ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ
- (7) คุ้มครอง ดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- (8) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ทางราชการมอบหมาย

นอกจากนี้องค์การบริหารส่วนตำบลอาจจัดทำกิจการในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลได้ดังต่อไปนี้ (มาตรา 68)

- (1) ให้มีน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค และการเกษตร
- (2) ให้มีและบำรุงการไฟฟ้าหรือแสงสว่าง โดยวิธีอื่น
- (3) ให้มีและบำรุงรักษาทางระบายน้ำ
- (4) ให้มีและบำรุงสถานที่ประชุม การกีฬา การพักผ่อนหย่อนใจและสวนสาธารณะ
- (5) ให้มีและส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรและกิจการสหกรณ์

- (6) ส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมในครอบครัว
- (7) บำรุงและส่งเสริมการประกอบอาชีพของราษฎร
- (8) การคุ้มครองดูแลและรักษาทรัพย์สินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน
- (9) หาผลประโยชน์จากทรัพย์สินขององค์การบริหารส่วนตำบล
- (10) ให้มีตลาด ท่าเทียบเรือ และท่าข้าม
- (11) กิจการเกี่ยวกับการพาณิชย์

อย่างไรก็ตามแม้้องค์การบริหารส่วนตำบลจะมีอำนาจหน้าที่ที่กว้างขวางแต่ก็ไม่ใช่เป็นการตัดอำนาจหน้าที่ของกระทรวง ทบวง กรม หรือองค์การ หรือหน่วยงานของรัฐ ในอันที่จะดำเนินกิจการใดๆ ภายในตำบล แต่ก็ต้องแจ้งให้้องค์การบริหารส่วนตำบลล่วงหน้าตามสมควร (มาตรา 69) นอกจากนี้้องค์การบริหารส่วนตำบลมีสิทธิขอรับทราบข้อมูลและข่าวสารจากทางราชการในเรื่องที่เกี่ยวกับดำเนินกิจการของทางราชการในตำบล เว้นแต่ข้อมูลหรือข่าวสารที่ทางราชการถือว่าเป็นความลับเกี่ยวกับการรักษาความมั่นคงแห่งชาติ (มาตรา 70)

การออกข้อบัญญัติตำบลของ้องค์การบริหารส่วนตำบล (มาตรา 71)

ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและ้องค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 กำหนดให้้องค์การบริหารส่วนตำบลสามารถออกข้อบัญญัติตำบล ได้เท่าที่ไม่ขัดต่อกฎหมายหรืออำนาจหน้าที่ของ้องค์การบริหารส่วนตำบลในการนี้จะกำหนดค่าธรรมเนียมที่จะเรียกเก็บและกำหนดโทษปรับเกินห้าร้อยบาท ร่างข้อบัญญัติตำบลนั้นจะเสนอได้ก็แต่โดยคณะกรรมการบริหาร หรือสมาชิกสภา้องค์การบริหารส่วนตำบล และเมื่อสภา้องค์การบริหารส่วนตำบลและนายอำเภอให้ความเห็นชอบร่างข้อบัญญัติตำบลแล้ว ก็ให้ประธานคณะกรรมการบริหารลงชื่อและประกาศเป็นข้อบัญญัติตำบลต่อไป

แต่ในกรณี ที่ร่างข้อบัญญัติตำบลใดไม่ได้รับความเห็นชอบจากนายอำเภอก็ให้นายอำเภอส่งคืนร่างข้อบัญญัติตำบลดังกล่าว ภายใน 15 วัน นับถือได้รับร่างนั้นมาให้สภา้องค์การบริหารส่วนตำบลทบทวนแต่หากเป็นร่างข้อบัญญัติตำบล ไม่มีโทษปรับแล้วสภา้องค์การบริหารส่วนตำบลตั้งสมาชิก 2 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกสภา้องค์การบริหารส่วนตำบลทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ยืนยันก็ให้ประธานคณะกรรมการบริหารลงชื่อและประกาศใช้ได้เลยแต่ถ้าสภา้องค์การบริหาร

ส่วนตำบลไม่ยื่นภายใน 30 วัน นับแต่ได้รับร่างข้อบังคับตำบลคืน หรือยื่นยื่นน้อยกว่า 2 ใน 3 จำนวนสมาชิกเท่าที่มีอยู่ก็ให้ร่างนั้นตกไป

การดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล

พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 มาตรา 58 บัญญัติว่า ให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลคณะหนึ่ง ซึ่งนายอำเภอแต่งตั้งจากกำนัน และจากสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านไม่เกินสองคน และจากสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งได้รับเลือกตั้งไม่เกินสี่คน ทั้งนี้ตามมติของสภาองค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจหน้าที่ตามมาตรา 59 กล่าวคือ บริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปตามมติ ข้อบังคับ และแผนพัฒนาตำบล รับผิดชอบการบริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบล จัดทำแผนพัฒนาตำบลและงบประมาณรายจ่ายประจำปี รายงานผลการปฏิบัติงานและการใช้จ่ายเงินให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลทราบ และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ทางราชการมอบหมาย

คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลนี้ ถือว่าเป็นฝ่ายบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลทำหน้าที่บริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ และพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลให้มีความเจริญรุดหน้าต่อไป คณะกรรมการบริหาร นี้ประกอบด้วยสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลไม่เกินเจ็ดคน คือ กำนัน 1 คน ผู้ใหญ่บ้านไม่เกิน 2 คน และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งมาจากการเลือกตั้งอีกไม่เกิน 4 คน แต่อย่างไรก็ตามสภาองค์การบริหารส่วนตำบลอาจจะตั้งคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลน้อยกว่า 7 คน ก็ได้

การประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

ให้นายอำเภอเรียกประชุมสภา อบต. ภายใน 45 วัน นับแต่การเลือกตั้งสมาชิก อบต. โดยนายอำเภอเป็นผู้เปิด - ปิด การประชุม (มาตรา 53 และมาตรา 54) กรณีดังกล่าวเนื่องจากยังไม่มีการเลือกตั้งประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและรองประธานองค์การบริหารส่วนตำบล อย่างไรก็ตาม มาตรา 54 ก็กำหนดให้ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้เรียกประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบลตามสมัยประชุม และเป็นผู้เปิดหรือปิดประชุมในกรณี

ปกติ โดยมาตรา 53 กำหนดให้ปีหนึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลมีสมัยประชุมสามัญสองสมัย เป็นอย่างน้อยแต่ก็ต้องไม่เกินสี่สมัย ซึ่งสภาองค์การบริหารส่วนตำบลจะเป็นผู้กำหนดในวันเริ่ม สมัยประชุมสามัญ ประจำปี

ในการประชุมสามัญสมัยหนึ่ง ๆ ให้กำหนดไม่เกินสิบห้าวัน แต่ถ้าจะขยายไปอีก ต้องได้รับอนุญาตจากนายอำเภอ (มาตรา 53) นอกจากนี้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลสามารถ เปิดประชุมสมัยวิสามัญ เมื่อมีเหตุจำเป็นที่เป็นประโยชน์ขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยผู้ที่ มีสิทธิขอเปิด มีดังต่อไปนี้

1. ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล
2. ประธานกรรมการบริหาร
3. สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีจำนวนไม่ต่ำกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ทั้งหมดเท่าที่มีอยู่

ทั้ง 3 ประเภทสามารถยื่นคำร้อง ค่อนายอำเภอขอให้เปิดประชุมสมัยวิสามัญ โดย กำหนดไม่เกิน 15 วัน ถ้าจะขยายเวลาไปอีก ต้องได้รับอนุญาตจากนายอำเภอ

การจัดโครงสร้างองค์การบริหารภายในขององค์การบริหารส่วนตำบล

กระทรวงมหาดไทยได้จัดองค์การบริหารส่วนตำบลออกเป็น 5 ชั้น ตามรายได้ของ องค์การบริหารส่วนตำบล โดยแต่ละชั้นมีโครงสร้างองค์การบริหารและจำนวนพนักงานส่วน ตำบลแตกต่างกัน โดยองค์การบริหารส่วนตำบลชั้น 7 จะมีการแบ่งส่วนหน่วยงานและบุคลากร มากที่สุด ในขณะที่องค์การบริหารส่วนตำบลชั้น 5 จะมีการแบ่งส่วนหน่วยงานน้อยกว่าและมี พนักงานส่วนตำบลน้อยกว่า ซึ่งจะแสดงให้เห็นดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงกรอบอัตราตำแหน่งของพนักงานส่วนตำบลจำแนกตามชั้นขององค์การบริหาร
ส่วนตำบล

ที่	ชื่อตำแหน่งและสายงาน	ตำแหน่งที่จะบรรจุแต่งตั้งจำแนกตามชั้น อบต.					หมายเหตุ
		1	2	3	4	5	
1	ปลัด อบต. (เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป 3-7)	●	●	●	●	●	ให้แต่งตั้งตามชั้นของ อบต. ดังนี้ ชั้น 1-3 ระดับ 3-7, ชั้น 4-5 ระดับ 3-5
2	รอง ปลัด อบต. (เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป 3-6)	●					
3	สำนักปลัด อบต. หัวหน้าสำนักปลัด อบต. (เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป 3-5)	●	●				ชั้น 1-3 ระดับ 1-4, ชั้น 4 ระดับ 1-3
4	งานธุรการ หัวหน้างานธุรการ (เจ้าพนักงานธุรการ 2-5)	●	●				
5	เจ้าหน้าที่ธุรการ 1-4	●		●	●		
6	เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล 1-4	●	●				
7	งานนิติการ หัวหน้างานนิติกร (นิติกร 3-5)	●	●				
8	ส่วนการคลัง หัวหน้าส่วนการคลัง (เจ้าหน้าที่บริหารงานการเงินและบัญชี 2-6)	●	●	●	●	●	ชั้น 1-3 ระดับ 2-6, ชั้น 4 ระดับ 2-4, ชั้น 5 ระดับ 2-4

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ที่	ชื่อตำแหน่งและสายงาน	ตำแหน่งที่จะบรรจุแต่งตั้งจำแนกตามชั้น อบค.					หมายเหตุ
		1	2	3	4	5	
9	งานงบประมาณ หัวหน้างานงบประมาณ (เจ้าหน้าที่งานการเงินและบัญชี 2-5)	•					
10	งานจัดเก็บรายได้ หัวหน้างานจัดเก็บรายได้ (เจ้าหน้าที่งานจัดเก็บรายได้ 2-5)	•	•				
11	เจ้าหน้าที่จัดเก็บรายได้ 1-4	•	•				
12	งานการเงินและบัญชี หัวหน้างานการเงินและบัญชี (เจ้าหน้าที่งานการเงินและบัญชี 2-5)	•	•				
13	เจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี 1-4	•		•			
14	ส่วนโยธา หัวหน้าส่วนโยธา (เจ้าหน้าที่บริหารงานช่าง 2-6)	•	•	•	•	•	ชั้น 1-3 ระดับ 2-6, ชั้น 4-5 ระดับ 2-4
15	งานโยธา หัวหน้างานโยธา (วิศวกรโยธา 3-5)	•					

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ที่	ชื่อตำแหน่งและสายงาน	ตำแหน่งที่จะบรรจุแต่งตั้งจำแนกตามชั้น อบต.					หมายเหตุ
		1	2	3	4	5	
16	นายช่างโยธา 2-5	●	●				
17	ช่างโยธา 1-4	●	●	●			
18	หัวหน้าส่วนสาธารณสุข (นักบริหารงานสาธารณสุข 3-6)	●					
19	งานสุขาภิบาล หัวหน้างานสุขาภิบาล (นักวิชาการสุขาภิบาล 3-5)	●					
20	งานป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ หัวหน้างานป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ (พยาบาลวิชาชีพ 3-5)	●					
21	เจ้าพนักงานสาธารณสุขชุมชน 2-4	●					
รวม	21 ตำแหน่ง 18 สายงาน 21 อัตรา	21 ตำแหน่ง	12 ตำแหน่ง	6 ตำแหน่ง	4 ตำแหน่ง	3 ตำแหน่ง	

ที่มา กองราชการส่วนตำบล กรมการปกครอง, "แนวทางการปฏิบัติงานของสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล ประจำปี 2539," หน้า 110-112.

การบริหารบุคคลขององค์การบริหารส่วนตำบล

พ.ร.บ. สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 มาตรา 72 กำหนดให้ องค์การบริหารส่วนตำบลมีพนักงานส่วนตำบล และอาจแบ่งการบริหารออกเป็น

1. สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล
2. ส่วนต่าง ๆ ที่้องค์การบริหารส่วนตำบล

ระเบียบพนักงานส่วนตำบลให้ตราขึ้นเป็นพระราชกฤษฎีกา ซึ่งสามารถแยกแยะรายละเอียดได้ดังนี้^๕

1. สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล หน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับงานบริหารทั่วไป งานธุรการ งานพิมพ์ดีด งานการเจ้าหน้าที่ งานสวัสดิการของพนักงานส่วนตำบลและลูกจ้างประจำขององค์การบริหารส่วนตำบล งานการประชุม งานเกี่ยวกับการตราข้อบังคับตำบล งานนิติกร งานการพาณิชย์ งานรัฐพิธี งานประชาสัมพันธ์ งานจัดทำแผนพัฒนาตำบล งานจัดทำข้อบังคับงบประมาณประจำปี งานขออนุมัติดำเนินการตามข้อบังคับ งานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง หรือได้รับมอบหมาย

2. ส่วนการคลัง มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับ การรับเงิน การเบิกจ่ายเงิน การฝากเงิน การเก็บรักษาเงิน การตรวจเงิน งานหักภาษีเงินได้ และการนำส่งภาษี งานเกี่ยวกับการตัดโอนเงินเดือน การรายงานเงินคงเหลือประจำวัน งานขออนุมัติเบิกตัดปี และขอขยายเวลาเบิกจ่าย งานการจัดทำงบประมาณแสดงฐานะทางการเงิน งบทรัพย์สิน หนี้สิน งบโครงการ เงินสะสม งานการจัดทำบัญชีทุกประเภท งานทะเบียนคุมเงินรายได้ รายจ่าย ทรัพย์สิน งานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง หรือได้รับมอบหมาย

3. ส่วนโยธา มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับงานสำรวจ ออกแบบ เขียนแบบถนน อาคาร สะพาน แหล่งน้ำ งานการประมาณการค่าใช้จ่ายตามโครงการ งานควบคุมอาคารตาม พ.ร.บ.ควบคุมอาคาร พ.ศ.2522 งานการก่อสร้างและซ่อมบำรุงทาง อาคาร สะพาน แหล่งน้ำ

^๕กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, “คู่มือวิทยากรสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล,” หน้า 121.

งานควบคุมการก่อสร้างงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง หรือได้รับมอบหมาย และจากมาตรา 72 ที่กำหนดจัดแบ่งการบริหารงานนั้นให้มีพนักงานส่วนตำบลเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามโครงสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งมาตราดังกล่าว ก็ให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา ซึ่งพระราชกฤษฎีกา ดังกล่าวคือ พระราชกฤษฎีกา ระเบียบพนักงานส่วนตำบล พ.ศ.2539

องค์การบริหารงานบุคคลของพนักงานส่วนตำบล

ตามมาตรา 5 ของพระราชกฤษฎีกา ระเบียบพนักงานส่วนตำบล พ.ศ.2539 กำหนดให้ ก.ท. ตามพระราชกฤษฎีกา ระเบียบพนักงานเทศบาล พ.ศ.2539 เป็นองค์การบริหารงานบุคคลของพนักงานส่วนตำบลตามพระราชกฤษฎีกานี้และให้ อ.ก.ท. จังหวัดตามพระราชกฤษฎีกา ระเบียบพนักงานเทศบาล พ.ศ.2519 มีหน้าที่ช่วย ก.ท. ปฏิบัติการเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของพนักงานส่วนตำบลตามพระราชกฤษฎีกานี้ ในจังหวัดนั้น

อำนาจหน้าที่ของ ก.ท. นั้น มีดังนี้ (มาตรา 7)

- (1) ออกกฎ ก.ท. ข้อบังคับ หรือระเบียบในกรณีที่ถูกหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน กำหนดให้ออกกฎ ก.ท. ข้อบังคับ หรือระเบียบของ ก.ท.
- (2) อนุมัติการ โอนพนักงานส่วนตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลหนึ่ง ไปเป็นพนักงานส่วนตำบลของอีกตำบลหนึ่งในต่างจังหวัดตามมาตรา 11(1) และอนุมัติการรับโอน ข้าราชการหรือพนักงานส่วนท้องถิ่นอื่นมาเป็นพนักงานส่วนตำบลตามมาตรา 12
- (3) มีมติให้โอนพนักงานส่วนตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลหนึ่ง ไปเป็นพนักงานส่วนตำบลของอีกองค์การบริหารส่วนตำบลหนึ่ง เพื่อประโยชน์แห่งงานของทางราชการตามระเบียบที่ ก.ท. กำหนดตามพระราชกฤษฎีกานี้
- (4) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการวิสามัญ ให้ปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่งเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของพนักงานส่วนตำบลตามที่ ก.ท. มอบหมาย
- (5) ปฏิบัติการอื่นตามที่พระราชกฤษฎีกานี้กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของ ก.ท.

อำนาจหน้าที่ของ อ.ก.ท. จังหวัด ดังนี้ (มาตรา 8)

(1) พิจารณาการกำหนด และการเฉลี่ยอัตรากำลังระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบล ภายในจังหวัด

(2) อนุมัติการ โอนพนักงานส่วนตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลหนึ่ง ไปเป็น พนักงานส่วนตำบลของอีกองค์การบริหารส่วนตำบลหนึ่งในจังหวัดเดียวกัน ตามมาตรา 11(2)

(3) ดำเนินการสอบแข่งขันเพื่อบรรจุบุคคลเข้าเป็นพนักงานส่วนตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนั้น ตามที่ ก.ท. มอบหมาย

(4) ปฏิบัติการอื่นตามที่กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกานี้ และตามที่ ก.ท. มอบหมาย

การบรรจุแต่งตั้งพนักงานส่วนตำบลนั้น กำหนดให้ประธานคณะกรรมการบริหาร องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจดังกล่าวแต่ก็ต้องให้ อ.ก.ท. จังหวัดอนุมัติและจะต้องรายงาน การบรรจุ และแต่งตั้งให้ ก.ท. ทราบด้วย (มาตรา 9)

ในส่วนของการ โอนพนักงานส่วนตำบลนั้น หากองค์การบริหารส่วนตำบล โดยทั้ง 2 ฝ่าย นั้นตกลงยินยอมซึ่งผู้ที่มีอำนาจตกลงยินยอมก็คือ ประธานคณะกรรมการบริหาร โดยต้อง ปฏิบัติตามเงื่อนไข ดังต่อไปนี้

(1) การ โอนในต่างจังหวัดกัน ฝ่ายที่จะรับ โอน โดยประธานคณะกรรมการบริหาร รายงานประธาน อ.ก.ท. จังหวัด เพื่อพิจารณาเสนอความเห็น ไปยัง ก.ท. และเมื่อ ก.ท. อนุมัติ แล้วให้แต่งตั้งได้

(2) การ โอนภายในจังหวัดเดียวกัน ฝ่ายที่จะรับ โอนเห็นสมควรรับ โอนก็ให้ประธาน คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล รายงานประธาน อ.ก.ท. จังหวัด และเมื่อ อ.ก.ท. อนุมัติแล้วให้แต่งตั้งได้

นอกจากการ โอนพนักงานส่วนตำบลแล้วยังมีการ โอนข้าราชการ ซึ่งไม่ใช่ข้าราชการวิสามัญ ไม่ใช่ข้าราชการการเมือง และไม่ใช่ข้าราชการประจำต่างประเทศพิเศษ และการ โอนพนักงานส่วนท้องถิ่นอื่นที่ระเบียบพนักงานนั้นบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติหรือพระราช กฤษฎีกา และไม่ใช่พนักงานวิสามัญ มาบรรจุเป็นพนักงานส่วนตำบล อาจทำได้ถ้าเจ้าตัวสมัคร ใจ โดยองค์การบริหารส่วนตำบลที่จะรับ โอนทำความเข้าใจกับ กระทรวง ทบวง กรม หรือ

หน่วยงานต้นสังกัดแล้วรายงานประธาน อ.ก.ท. จังหวัด เพื่อพิจารณาเสนอความเห็นไปยัง ก.ท. เมื่อ ก.ท. อนุมัติแล้วให้อोनและบรรจุได้ ทั้งนี้จะบรรจุและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งระดับใด และจะได้รับเงินเดือนเท่าใดให้ ก.ท. เป็นผู้พิจารณากำหนดแต่ต้องไม่สูงกว่าพนักงานส่วนตำบล ซึ่งมีคุณวุฒิความสามารถ และความชำนาญงานในระดับเดียวกัน และการโอนก็สามารถนับเอาเวลาราชการก่อนโอนมานั้นนับต่อไปได้ นอกจากนี้ มาตรา 13 มีความสำคัญที่ให้นายอำเภอ ท้องที่ในฐานะผู้มีอำนาจกำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจในการดำเนินการทางวินัย ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนในกรณีประธานคณะกรรมการบริหาร ไม่ดำเนินการทางวินัย ตามอำนาจหน้าที่

การจัดทำงบประมาณ และรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล

การจัดทำงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบล

ตาม พ.ร.บ. สถาปนาและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 มาตรา 87 ได้กำหนดให้งบประมาณรายจ่ายประจำปีและงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมขององค์การบริหารส่วนตำบลให้จัดทำเป็นข้อบังคับ และจะเสนอได้ก็แต่คณะกรรมการบริหาร นอกจากนี้หากระหว่างปีงบประมาณ รายจ่ายซึ่งกำหนดไว้ในงบประมาณไม่พอใช้จ่ายประจำปีนั้น หรือมีความจำเป็นต้องตั้งรายจ่ายขึ้นใหม่ระหว่างปีงบประมาณให้จัดทำข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม ในการจัดทำงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลเมื่อสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเห็นชอบกับร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายประจำปีหรือร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมแล้ว ให้เสนอนายอำเภอเพื่อขออนุมัติ แต่ถ้านายอำเภอไม่อนุมัติให้นายอำเภอส่งคืนให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อพิจารณาทบทวนร่างข้อบังคับนั้นใหม่ ภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับร่างข้อบังคับดังกล่าว แต่ถ้าสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีคำยืนยันตามร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายประจำปี หรือร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมให้นายอำเภอส่งร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายประจำปี หรือร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม ไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดภายในกำหนดเวลา 15 วัน นับแต่วันที่สภาองค์การบริหารส่วนตำบลแจ้งมติยืนยันถ้าผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นชอบด้วยกับร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายดังกล่าวให้ผู้ว่าราชการจังหวัดส่งไปยังนายอำเภอเพื่อลงชื่ออนุมัติ แต่ถ้าผู้ว่าราชการจังหวัดไม่เห็นด้วยก็ให้ร่างงบประมาณดังกล่าวมีอันตกไป

ในการพิจารณาร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายประจำปีหรือร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมสภาองค์การบริหารส่วนตำบลต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับร่างข้อบังคับนั้น เมื่อพ้นกำหนดเวลาดังกล่าวแล้ว ถ้าองค์การบริหารส่วนตำบลพิจารณาไม่แล้วเสร็จให้ถือว่าสภาองค์การบริหารส่วนตำบลให้ความเห็นชอบตามที่คณะกรรมการบริหารเสนอและให้นายอำเภออนุมัติต่อไป และในกรณีข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายประจำปีออกไม่ทันปีใหม่ให้ใช้คำบังคับงบประมาณรายจ่ายประจำปีก่อนนั้นพลางไปก่อน

และกระบวนการที่สำคัญขององค์การบริหารส่วนตำบลคือ การจัดทำข้อบังคับงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งมีลักษณะและการดำเนินงานดังต่อไปนี้ ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยวิธีการงบประมาณองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2538

คำจำกัดความที่สำคัญ (ข้อ 5)

“งบประมาณรายจ่าย” หมายความว่าจำนวนเงินอย่างสูงที่อนุญาตให้จ่ายหรือให้ก่อหนี้ผูกพันได้ตามวัตถุประสงค์และภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ในข้อบังคับงบประมาณ

“ปีงบประมาณ” หมายความว่า ระยะเวลาตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม ของปีหนึ่งถึงวันที่ 30 กันยายน ของปีถัดไปและให้ใช้ปี พ.ศ. ที่ถัดไปนั้นเป็นชื่อสำหรับปีงบประมาณนั้น

งบประมาณรายจ่าย แบ่งเป็น 2 ลักษณะ (ข้อ 7)

1. งบประมาณรายจ่ายทั่วไป ได้แก่ รายจ่ายงบกลางและรายจ่ายของหน่วยงาน
 2. งบรายจ่ายเฉพาะการ ได้แก่ งบประมาณรายจ่ายในกิจการสาธารณูปโภค
- รายจ่ายของหน่วยงาน จำนวนเป็นลักษณะคือ (ข้อ 8)

1. รายจ่ายประจำ ประกอบด้วย
 - (ก) หมวดเงินเดือนและค่าจ้างประจำ
 - (ข) หมวดค่าจ้างชั่วคราว
 - (ค) หมวดค่าตอบแทนใช้สอยและวัสดุ

- (ง) หมวดค่าสาธารณูปโภค
- (จ) หมวดเงินอุดหนุน
- (ฉ) หมวดรายจ่ายอื่น

2. รายจ่ายเพื่อการพัฒนา เช่น หมวดค่าครุภัณฑ์ ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง ส่วนราชการ กำหนดสัดส่วนระหว่างงบประมาณรายจ่ายประจำ กับงบประมาณรายจ่ายเพื่อการพัฒนาให้เป็นไปตามที่อธิบดีกรมการปกครองกำหนด

งบประมาณรายรับ ประกอบด้วย (ข้อ 10)

1. รายได้ จำแนกเป็น

- (ก) หมวดภาษีอากร
- (ข) หมวดค่าธรรมเนียม ค่าปรับและใบอนุญาต
- (ค) หมวดรายได้จากทรัพย์สิน
- (ง) หมวดรายได้จากสาธารณูปโภค
- (จ) หมวดเงินอุดหนุน
- (ฉ) หมวดรายได้เบ็ดเตล็ด

2. รายได้อื่น เช่น เงินกู้ เงินที่จ่ายขาดจากเงินสะสม

เงินรายได้ที่ได้รับในปีงบประมาณใดให้นำไปตั้งจ่ายงบประมาณรายจ่ายในปีงบประมาณนั้นเท่านั้น (ข้อ 11)

วิธีจัดทำงบประมาณ

1. ให้เจ้าหน้าที่งบประมาณจัดทำงบประมาณการรายรับและรายจ่ายจัดทำร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่าย (ข้อ 18)
- 2.ให้นำร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายเสนอสภาองค์การบริหารส่วนตำบลภายใน 15 สิงหาคม (ข้อ 18)

3. ในกรณีที่มีเหตุขัดข้องไม่สามารถเสนอข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายต่อองค์การบริหารส่วนตำบลภายใน 15 สิงหาคม ให้ประธานคณะกรรมการบริหารเสนอเหตุที่ล่าช้าต่อสภาองค์การบริหารส่วนตำบล (ข้อ 19)

4. เมื่อสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเห็นชอบ ให้ประธานคณะกรรมการบริหารเสนอนายอำเภอเพื่ออนุมัติเมื่อได้อนุมัติให้ประธานคณะกรรมการบริหารลงชื่อ ประกาศใช้เป็นข้อบังคับ (ข้อ 20)

5. ให้ปิดประกาศข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายไว้โดยเปิดเผย เพื่อให้ประชาชนทราบ ณ ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบล (ข้อ 22)

งบประมาณรายจ่ายเพิ่ม จะกระทำได้อย่างไร (ข้อ 23)

1. งบประมาณรายจ่ายประจำปีนี้ได้รับอนุมัติแล้ว ไม่พอแก่การใช้จ่าย
2. มีความจำเป็นต้องตั้งรายจ่ายขึ้นใหม่ ระหว่างปีงบประมาณ
3. มีเงินรายได้ในหมวดที่ได้ตั้งไว้ไว้ในประมาณการรายรับ
4. มีการใช้จ่ายจากเงินสะสม
5. ได้รับเงินอุดหนุนนอกเหนือจากประมาณการรายรับที่ตั้งไว้
6. มีเงินรายได้เกินกว่าประมาณการรายรับที่ตั้งไว้

- งบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม ต้องจัดทำเป็นข้อบังคับเช่นเดียวกับงบประมาณรายจ่ายประจำปี

การโดยเงินงบประมาณรายจ่าย ให้กระทำได้อย่างไร (ข้อ 24)

1. การโอนระหว่างหมวดรายจ่ายประจำปี ให้โอนได้เมื่อคณะกรรมการบริหารอนุมัติ
2. การโอนรายจ่ายเพื่อการพัฒนาให้โอนได้เมื่อสภาองค์การบริหารส่วนตำบลอนุมัติ
3. การโอนระหว่างรายจ่ายประจำกับรายจ่ายเพื่อการพัฒนา ให้โอนได้โดยความเห็นชอบของสภาองค์การบริหารส่วนตำบล นายอำเภออนุมัติ
4. การโอนแก้ไขรายจ่ายตั้งไว้ไม่ถูกต้องตามหมวด ให้โอนแก้ไขได้เมื่อประธานกรรมการบริหารอนุมัติ

และห้ามมิให้โอนเงินงบประมาณรายจ่ายคงค่อ ไปนี้ (ข้อ 25)

1. การโอนรายจ่ายประเภทใดมาตั้งจ่ายหรือเพิ่มจ่ายเป็นเงินสำรองจ่าย
2. การโอนรายจ่ายโดยตรง ระหว่าง
 - (ก) รายจ่ายทั่วไป กับงบประมาณรายจ่ายเฉพาะการ
 - (ข) รายจ่ายที่ตั้งจ่ายจากเงินอุดหนุนจากรัฐบาลหรือหน่วยงานอื่น หรือเงินกู้

การควบคุมงบประมาณ

1. คณะกรรมการบริหารและเจ้าหน้าที่งบประมาณรับผิดชอบร่วมกันในการควบคุมงบประมาณเพื่อการปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ หรือคำสั่งกระทรวงมหาดไทย (ข้อ 28)
2. การจ่ายเงินหรือก่อหนี้ผูกพันทำได้เฉพาะตามความที่กำหนดไว้ในข้อบังคับ (ข้อ 29)
3. เงินที่องค์การบริหารส่วนตำบลได้รับทุกประเภทให้องค์การบริหารส่วนตำบลต้องนำส่งเป็นรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล เว้นแต่มีการกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น (ข้อ 30)

การรายงาน จะต้องปฏิบัติดังนี้

1. ให้องค์การบริหารส่วนตำบลส่งสำเนาข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายที่อนุมัติแล้วไปยังอำเภอ ภายในระยะ ไม่เกิน 30 วัน นับแต่วันที่ประกาศใช้ (ข้อ 31)
2. การ โอน การแก้ไขเปลี่ยนแปลง คำชี้แจงประกอบงบประมาณให้ปิดประกาศไว้ ณ ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบล ส่งให้อำเภอ จังหวัด ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับอนุมัติ (ข้อ 31)
3. สิ้นปีงบประมาณให้องค์การบริหารส่วนตำบลจัดทำรายการรับ-จ่ายเงิน ให้เสร็จภายใน 30 วัน ปิดประกาศ ณ ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบล ส่งให้อำเภอเพื่อจังหวัดรายงานกระทรวงมหาดไทยทราบ (ข้อ 32)

รายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล

โครงสร้างรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบล มีรายได้ตามที่บัญญัติในมาตรา 74-80, 82 และ 83 แห่งพระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 ดังต่อไปนี้

1. ภาษีอากร และค่าธรรมเนียม

ตามกฎหมายว่าด้วยภาษ่นั้น หรือตามที่กฎหมายกำหนด ประกอบด้วย

- (1) ภาษีบำรุงท้องที่ (มาตรา 74)
- (2) ภาษีโรงเรือนและที่ดิน (มาตรา 74)
- (3) ภาษีป้าย (มาตรา 74)
- (4) อากรการฆ่าสัตว์และผลประโยชน์อื่น อันเกิดจากการฆ่าสัตว์ (มาตรา 74)
- (5) ภาษีและค่าธรรมเนียมรถยนต์ และล้อเลื่อน (มาตรา 75)
- (6) ภาษีสรรพสามิตเฉพาะ (มาตรา 76)
- (7) ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตขายสุรา (มาตรา 76)
- (8) ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตในการเล่นการพนัน (มาตรา 76)
- (9) ค่าอากรรังนกอีแอ่น (มาตรา 77)
- (10) ค่าธรรมเนียมตามกฎหมายว่าด้วยน้ำบาดาล (มาตรา 77)
- (11) อากรประทานบัตรใบอนุญาตและอาชญาบัตรตามกฎหมายว่าด้วยการประมง (มาตรา 77)
- (12) ค่าภาคหลวงและค่าธรรมเนียมตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ (มาตรา 77)
- (13) ค่าธรรมเนียมจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมตามประมวลกฎหมายที่ดิน (มาตรา 77)
- (14) ค่าภาคหลวงปิโตรเลียมตามกฎหมายว่าด้วยปิโตรเลียม (มาตรา 78)
- (15) ค่าภาคหลวงแร่ตามกฎหมายว่าด้วยแร่ (มาตรา 78)
- (16) เงินที่เก็บตามกฎหมายว่าด้วยอุทยานแห่งชาติ (มาตรา 79)

(17) ภาษีมูลค่าเพิ่ม (มาตรา 80)

(18) ค่าธรรมเนียม ค่าใบอนุญาต และค่าปรับตามที่มิถกกฎหมายกำหนด
(มาตรา 82)

2. เงินอุดหนุนจากรัฐบาล (มาตรา 82 (7))

3. รายได้และรายได้อื่น

(1) รายได้จากทรัพย์สินขององค์การบริหารส่วนตำบล (มาตรา 82 (1))

(2) รายได้จากสาธารณูปโภคขององค์การบริหารส่วนตำบล (มาตรา 82 (2))

(3) รายได้จากกิจการเกี่ยวกับการพาณิชย์ขององค์การบริหารส่วนตำบล (มาตรา
82 (3))

(4) เงินและทรัพย์สินอื่นที่มีผู้อุทิศให้ (มาตรา 82 (5))

(5) รายได้อื่นตามที่รัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐจัดสรรให้ (มาตรา 82 (6))

(6) รายได้อื่นตามที่มิถกกฎหมายกำหนดให้เป็นขององค์การบริหารส่วนตำบล
(มาตรา 82 (8))

4. เงินกู้ (ตามมาตรา 83) โดยมีหลักเกณฑ์ดังนี้

(1) กู้จากกระทรวง ทบวง กรม องค์การหรือนิติบุคคล

(2) การกู้ตาม (1) กระทำได้เมื่อได้รับอนุญาตจากสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

(3) การกู้ต้องปฏิบัติตามระเบียบของกระทรวงมหาดไทย

และองค์การบริหารส่วนตำบลสามารถให้กระทรวง ทบวง กรม ซึ่งมีหน้าที่จัดเก็บ
ภาษีอากรหรือค่าธรรมเนียม เรียกเก็บภาษีอากรหรือค่าธรรมเนียมเพื่อองค์การบริหารส่วนตำบล
ก็ได้ และเมื่อหักค่าใช้จ่ายตามที่กำหนดในกฎกระทรวงแล้ว ให้กระทรวง ทบวง กรม นั้น ส่ง
มอบให้แก่องค์การบริหารส่วนตำบล (มาตรา 81) ในส่วนของรายได้ขององค์การบริหารส่วน
ตำบลให้ได้รับการยกเว้นไม่ต้องเสียภาษีโดยการตรง เป็นพระราชกฤษฎีกาตามประมวล
รัษฎากร (มาตรา 84)

นอกจากนี้ยังสามารถแยกรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลในลักษณะของที่มา
ของรายได้จากภาษีอากรและค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ดังนี้

1) รายได้ที่มีการจัดเก็บตามกฎหมายว่าด้วยการนั้นและได้รับทั้งจำนวน

เป็นรายได้ที่เมื่อมีการจัดเก็บตามกฎหมายว่าด้วยการนั้นในองค์การบริหารส่วนตำบลใดให้เป็นรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลนั้นทั้งจำนวน ได้แก่

- (1) ภาษีบำรุงท้องที่ ภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีป้าย อากรฆ่าสัตว์ และผลประโยชน์อื่นอันเกิดจากการฆ่าสัตว์ (มาตรา 74)
- (2) เงินอากรตามกฎหมายว่าด้วยอากรรังนกอีแอ่น (มาตรา 77)
- (3) ค่าธรรมเนียมตามกฎหมายว่าด้วยน้ำบาดาล(มาตรา 77)
- (4) เงินอากรประทานบัตรใบอนุญาตและอาชญาบัตรตามกฎหมายว่าด้วยการประมง (มาตรา 77)
- (5) ค่าภาคหลวงและค่าธรรมเนียมตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ (มาตรา 77)
- (6) ค่าธรรมเนียมจดทะเบียนสิทธิ และนิติกรรมตามประมวลกฎหมายที่ดิน (มาตรา 77)

2) รายได้ที่ได้รับจัดสรรให้เมื่อมีการจัดเก็บตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

เป็นรายได้ที่เมื่อมีการจัดเก็บตามกฎหมายว่าด้วยการนั้นแล้ว องค์การบริหารส่วนตำบลจะได้รับการจัดสรรหรือแบ่งให้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการ ในกฎหมายนั้น หรือในกฎกระทรวงได้แก่

- (1) ภาษีและค่าธรรมเนียมรถยนต์และล้อเลื่อน (มาตรา 75)

เมื่อจัดเก็บได้ในจังหวัดให้จัดให้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยการนั้น (พ.ร.บ. รถยนต์, พ.ร.บ. ล้อเลื่อน, พ.ร.บ. การขนส่งทางบก)

- (2) ค่าภาคหลวงแร่และค่าภาคหลวงปิโตรเลียม

เมื่อจัดเก็บได้ในองค์การบริหารส่วนตำบลใดให้จัดแบ่งให้องค์การบริหารส่วนตำบลตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงมหาดไทย

(3) เงินที่เก็บตามกฎหมายว่าด้วยอุทยานแห่งชาติ (มาตรา 79)

เมื่อจัดเก็บได้ในองค์การบริหารส่วนตำบลใดให้จัดสรรให้องค์การบริหารส่วนตำบลตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงมหาดไทย

3) รายได้ที่องค์การบริหารส่วนตำบลต้องออกข้อบังคับตำบล เพื่อเก็บเพิ่มขึ้นจากกฎหมายนั้น

(1) เป็นรายได้ที่องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจออกข้อบังคับตำบล เพื่อเก็บภาษีอากรและค่าธรรมเนียมเพิ่มขึ้นไม่เกินร้อยละสิบของภาษีอากรและค่าธรรมเนียมประเภทใดประเภทหนึ่งหรือทุกประเภทในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ดังต่อไปนี้ (มาตรา 76)

- (ก) ภาษีธุรกิจเฉพาะ
- (ข) ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตขายสุราตามกฎหมายว่าด้วยสุรา
- (ค) ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตในการเล่นการพนันตามกฎหมายว่าด้วยการพนัน การเสียภาษีอากรและค่าธรรมเนียมตามมาตรา ๓๑ เศษของหนึ่งบาทให้ปิดทิ้ง

(2) เป็นรายได้ที่องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจออกข้อบังคับตำบล เพื่อเก็บภาษีมูลค่าเพิ่ม โดยให้กำหนดเป็นอัตราภาษีมูลค่าเพิ่มขึ้นจากอัตราที่เรียกเก็บตามประมวลรัษฎากรดังต่อไปนี้ (มาตรา 80)

(ก) ในกรณีประมวลรัษฎากรเรียกเก็บในอัตราร้อยละ 0 ให้ อบต. เรียกเก็บในอัตราร้อยละ 0

(ข) ในกรณีประมวลรัษฎากรเรียกเก็บในอัตราอื่นให้ อบต. เก็บเพิ่ม 1 ใน 9 ของอัตราภาษีมูลค่าเพิ่มที่เก็บตามประมวลรัษฎากร

และภาษีมูลค่าเพิ่มที่เก็บเพิ่มขึ้นตามมาตรา ๓๑ ให้ถือเป็นภาษีมูลค่าเพิ่มตามประมวลรัษฎากร



การควบคุมกำกับดูแลของอำเภอและจังหวัด

การกำกับดูแลองค์การบริหารส่วนตำบลของนายอำเภอ

1. นายอำเภอ เป็นผู้จัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งได้รับเลือกตั้งตามระเบียบของกระทรวงมหาดไทย (มาตรา 10 อนุโลม โดยมาตรา 47) ทั้งนี้ นายอำเภอจะต้องดูแลให้การเลือกตั้งเป็นไปตามระเบียบและเกิดความบริสุทธิ์ยุติธรรม
2. นายอำเภอเป็นผู้รับใบลาออกของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งได้รับการเลือกตั้ง (มาตรา 12 (2) อนุโลม โดยมาตรา 47)
3. นายอำเภอเป็นผู้แต่งตั้งประธานและรองประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล โดยนายอำเภอจะต้องแต่งตั้งบุคคลดังกล่าวตามมติของสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเท่านั้น (มาตรา 54)
4. นายอำเภอเป็นผู้เรียกประชุมเปิดและปิดการประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบล กรณีที่ยังไม่มีประธานสภาหรือประธานสภาไม่เรียกประชุมตามกำหนด (มาตรา 54)
5. นายอำเภอเป็นผู้เรียกประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบล สมัชชาสามัญ เมื่อองค์การบริหารส่วนตำบล ประธานกรรมการบริหารหรือสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ไม่ต่ำกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่เห็นว่าเป็นการจำเป็นและจะเป็นประโยชน์ขององค์การบริหารส่วนตำบลยื่นคำร้องต่อนายอำเภอ (มาตรา 55)
6. นายอำเภอเป็นผู้แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งสภาองค์การบริหารส่วนตำบลจะประชุมและมีมติแต่งตั้งจากกำนัน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลที่เป็นผู้ใหญ่บ้าน ไม่เกินสองคนและจากสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งได้รับการเลือกตั้ง ไม่เกินสี่คน โดยนายอำเภอจะต้องแต่งตั้งบุคคลดังกล่าวตามมติของสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเท่านั้น (มาตรา 58)
7. นายอำเภอรับหนังสือลาออกจากตำแหน่งของประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล (มาตรา 62 (1) และของกรรมการบริหาร (มาตรา 64 (1))
8. นายอำเภอเป็นผู้แต่งตั้งกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นประธานกรรมการบริหารชั่วคราวได้ หากกรรมการบริหารว่างลงเนื่องจากเหตุอื่นนอกจากการครบวาระ และไม่อาจเลือกประธานกรรมการบริหารขึ้นใหม่ได้ (มาตรา 63)

9. นายอำเภอเป็นผู้ลงชื่อให้ความเห็นชอบร่างข้อบังคับตำบล ซึ่งเป็นกฎหมายท้องถิ่นที่บังคับใช้ในพื้นที่แล้วประธานกรรมการบริหารจึงลงชื่อและประกาศใช้ข้อบังคับตำบลนั้นต่อไป

กรณีที่นายอำเภอไม่เห็นชอบกับร่างข้อบังคับตำบล หากข้อบังคับนั้นกำหนดให้มีโทษปรับไว้ด้วยให้ร่างข้อบังคับตำบลนั้นตกไป หากข้อบังคับตำบลนั้นมีได้กำหนดโทษไว้คอบให้นายอำเภอส่งร่างข้อบังคับตำบลนั้นคืนให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลทบทวนใหม่ และหากสภาองค์การบริหารส่วนตำบลทบทวนแล้วยืนยันตามร่างข้อบังคับตำบลเดิมด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ให้ประธานกรรมการบริหารลงชื่อและประกาศให้เป็นข้อบังคับของตำบลนั้นได้เลย โดยไม่ต้องขอความเห็นชอบนายอำเภออีก (มาตรา 71)

10. นายอำเภอเป็นผู้อนุมัติใช้ข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายขององค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อให้องค์การบริหารส่วนตำบลใช้ต่อไป

กรณีที่นายอำเภอไม่อนุมัติร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายให้นายอำเภอส่งคืนร่างข้อบังคับนั้นให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลทบทวนใหม่ และหากองค์การบริหารส่วนตำบลพิจารณาทบทวนแล้วยืนยันตามร่างข้อบังคับงบประมาณเดิมด้วยเสียงข้างมากให้นายอำเภอส่งร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายนั้นไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดภายในสิบห้าวัน นับแต่วันที่สภาองค์การบริหารส่วนตำบลแจ้งมติยืนยันนั้น (มาตรา 87)

นายอำเภอเป็นผู้กำกับดูแลให้องค์การบริหารส่วนตำบลปฏิบัติตามกฎหมาย หากองค์การบริหารส่วนตำบลไม่ปฏิบัติตามกฎหมายก็จะมีมาตรการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. นายอำเภอมีอำนาจสั่งให้สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งได้รับเลือกตั้งพ้นจากตำแหน่งเมื่อเป็นผู้ขาดคุณสมบัติตามมาตรา 9 หรือมิได้อยู่ในหมู่บ้านของตนเกินหกเดือน หรือขาดประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบลติดต่อกันสามครั้ง (มาตรา 12 (6) อนุโลมโดยมาตรา 47)

2. นายอำเภอมีอำนาจเรียกสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล กรรมการบริหาร พนักงานส่วนตำบลและลูกจ้างขององค์การบริหารส่วนตำบลมาชี้แจงหรือสอบสวนตลอดจนเรียกรายงาน และเอกสารใด ๆ จากองค์การบริหารส่วนตำบลมาตรวจสอบได้ (มาตรา 90)

การกำกับดูแลองค์การบริหารส่วนตำบลของผู้ว่าราชการจังหวัด

1. ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้พิจารณาวินิจฉัย กรณีเกิดความเห็นระหว่างนายอำเภอกับองค์การบริหารส่วนตำบลในเรื่องข้อบังคับงบประมาณรายจ่าย ถ้าผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณาแล้วเห็นชอบกับร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายขององค์การบริหารส่วนตำบล ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งให้นายอำเภอลงชื่ออนุมัติ แต่ถ้าผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณาแล้วไม่เห็นชอบกับร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายนั้นให้ร่างข้อบังคับงบประมาณนั้นเป็นอันตกไป (มาตรา 87)

2. ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้อนุญาตตามคำร้องขอ ขององค์การบริหารส่วนตำบลให้ข้าราชการ พนักงานหรือลูกจ้างซึ่งอยู่ในอำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัดไปดำรงตำแหน่ง หรือปฏิบัติกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็นการชั่วคราวได้ โดยไม่ขาดจากต้นสังกัดเดิม แต่หากบุคคลผู้นั้นเป็นข้าราชการที่มีได้อยู่ในอำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัดให้กระทรวงมหาดไทยทำความตกลงกับต้นสังกัดของข้าราชการผู้นั้นก่อนแต่งตั้ง (มาตรา 72)

นอกจากนี้กรณีองค์การบริหารส่วนตำบลดำเนินการ ไม่ถูกต้องตามกฎหมายแล้ว ผู้ว่าราชการจังหวัดสามารถดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งให้กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลตำบลออกจากตำแหน่งกำนัน หรือผู้ใหญ่บ้าน เมื่อบุคคลนั้นถูกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีมติให้พ้นจากตำแหน่ง (มาตรา 64)

2. ผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งให้สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งได้รับเลือกตั้งพ้นจากตำแหน่งเมื่อเห็นว่าบกพร่องในทางความประพฤติ (มาตรา 12 (7) अनु โลม โดยมาตรา 47)

3. ผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือแพทย์ประจำตำบลออกจากตำแหน่ง เมื่อบุคคลนั้นมีส่วนได้เสียในสัญญาเกี่ยวกับสภาตำบลหรือในกิจการที่กระทำแก่สภาตำบล (มาตรา 24 अनु โลม โดยมาตรา 47)

4. หากสภาองค์การบริหารส่วนตำบล กระทำฝ่าฝืนต่อความสงบเรียบร้อยหรือสวัสดิภาพของประชาชนหรือละเลยไม่ปฏิบัติตาม หรือปฏิบัติการ ไม่ชอบด้วยอำนาจหน้าที่ ผู้ว่า

ราชการจังหวัดอาจตั้งขุบสภาองค์การบริหารส่วนตำบลได้ ตามคำแนะนำของนายอำเภอและ หากการขุบสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผลจากการกระทำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือ แพทย์ประจำตำบล ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งให้บุคคลดังกล่าวออกจากตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่ บ้าน หรือแพทย์ประจำตำบลแล้วแต่กรณี โดยให้ถือว่าเป็นการให้ออกจากตำแหน่งเพราะ บกพร่องในทางความประพฤติหรือความสามารถ ไม่เหมาะสมกับตำแหน่ง ตามกฎหมายว่าด้วย ปกครองท้องถิ่น (มาตรา 91)

5. หากคณะกรรมการบริหารกระทำการฝ่าฝืนต่อความสงบเรียบร้อยหรือสวัสดิภาพ ของประชาชน หรือละเลยไม่ปฏิบัติตามหรือปฏิบัติการ ไม่ชอบต่อหน้าที่ ผู้ว่าราชการจังหวัดอาจ สั่งให้คณะกรรมการบริหารทั้งคณะ หรือคณะกรรมการบริหารบางคนพ้นจากตำแหน่งได้ตามคำ เสนอแนะของนายอำเภอ แล้วให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลดำเนินการเลือกสมาชิกองค์การ บริหารส่วนตำบลขึ้นเป็นกรรมการบริหารใหม่ และหากการที่คณะกรรมการบริหารต้องพ้นจาก ตำแหน่งเป็นผลจากการกระทำของกำนัน หรือผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งกรรมการบริหาร โดยตำแหน่ง หรือกรรมการบริหารที่พ้นจากตำแหน่งดังกล่าวเป็นกำนัน หรือผู้ใหญ่บ้าน ให้ผู้ว่าราชการ จังหวัดสั่งให้บุคคลดังกล่าวออกจากตำแหน่งกำนัน หรือผู้ใหญ่บ้าน แล้วแต่กรณี โดยให้ถือว่าเป็น การให้ออกจากตำแหน่ง เพราะบกพร่องในทางความประพฤติหรือความสามารถ ไม่เหมาะสม กับตำแหน่งตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องถิ่น (มาตรา 92)

การจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล

กระทรวงมหาดไทยมีอำนาจตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วน ตำบล พ.ศ. 2537 ตามมาตรา 5 ที่ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยรักษาการตามพระราช บัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวง ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ และแต่งตั้งเจ้าหน้าที่เพื่อ ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ฉะนั้น การยกฐานะสภาตำบลนิติบุคคลขึ้นเป็นองค์การบริหาร ส่วนตำบลขึ้นอยู่กับการประกาศจัดตั้งของกระทรวงมหาดไทย (มาตรา 40) โดยที่เกณฑ์การยก ฐานะสภาตำบลที่มีรายได้ไม่รวมเงินอุดหนุนในปีงบประมาณที่ล่วงมาติดต่อกันสามปีเฉลี่ยไม่ ต่ำกว่าปีละ 150,000 บาท หรือตามเกณฑ์รายได้ที่กระทรวงมหาดไทยได้กำหนดเกณฑ์รายได้ เฉลี่ยใหม่ (มาตรา 40) เมื่อยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลแล้ว ก็มีฐานะเป็นนิติบุคคล และเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่น หมายความว่า เป็นองค์การปกครองท้องถิ่น

กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศยกฐานะสภาตำบลที่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 ถึง พ.ศ. 2540 ดังนี้ ในปี พ.ศ. 2538 ยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวน 617 แห่ง ในปี พ.ศ. 2539 จำนวน 2,143 แห่ง ในปี พ.ศ. 2540 จำนวน 3,637 แห่ง ทำให้ทั้งประเทศมีองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งหมดจนถึงปี พ.ศ. 2540 จำนวน 6,397 แห่ง ดังนั้นคงเหลือตำบลที่เป็นสภาตำบลอีกเพียง 517 แห่งเท่านั้น⁹

สรุปแล้ว การจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลขึ้นมาใหม่อีกครั้ง เพื่อให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีฐานะเป็นองค์การปกครองท้องถิ่นระดับตำบล โดยการกำหนด โครงสร้างที่แตกต่างจากองค์การบริหารส่วนตำบลในปี พ.ศ. 2499 มีอำนาจหน้าที่เพิ่มมากขึ้น มีรายได้จากภาษีอากร และค่าธรรมเนียมหลายประเภทมากขึ้น อย่างไรก็ตามในปี พ.ศ. 2538 กระทรวงมหาดไทยได้ยกฐานะสภาตำบลนิติบุคคล 617 แห่งขึ้นเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลขึ้นเป็นยุคแรก จึงเสมือนเป็นการเริ่มต้นที่น่าสนใจติดตามในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลใหม่ชุดแรกที่ได้จัดตั้งขึ้นให้เป็นองค์การปกครองท้องถิ่น

ศูนย์วิทยพัชรากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁹โกวิท พวงงาม, “เตรียมการเลือกตั้งสมาชิกสภา อบต.,” อาทิตย์ 20 : 1022 (10-16 มกราคม 2540) : 33.